

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא ה' את ישראל ממצרים: (יה, א)

ש"ס
אלפי

עושות מלחמה או שוברות מלחמה. ובאמת כאשר נתבונן, נווכח לדעת שכל ענין מלחמת עמלק נתהווה על ידי רפיון הידים, שהוא היפך הרמת הידים. וכמו שאמרו חז"ל (תנחומא בשלח סימן כה) על הפסוק (שם פסוק ח) 'ויבא עמלק גילחם עם ישראל ברפידם'. כיון שרפו ידיה"ם מן התורה, מיד ויבא עמלק. וצריכים להבין מהו ענין הידים ושייכותם עם עמלק.

ואפשר לומר על פי מה שכתב החתם סופר [בתוספת ביאור קצת], שהגורם שירדו ישראל למ"ט שערי טומאה כשהיו במצרים, היה מה שהשפיעו המצריים עליהם שאין שום תועלת במעשה בני אדם, ושאין מעשיהם עושים שום רושם הן לטוב הן למוטב. והחדירו ענין זה לתוך לבם של ישראל, על ידי מה שהעבידו אותם בעבודת פרך שלא היה בה שום תועלת. כמו שאמרו חז"ל (סוטה יא, א') שהכריחו בני ישראל לבנות במקום שבנינם נשקע בארץ מיד, וכוונתם בזה

היתה, להראותם שמעשה בני אדם אין מעלים ואין מורידים, ועל כן כל איש הישר בעיניו יעשה, כי לא יועיל בעשותו טוב ולא יזיק בעשותו רע. ועל ידי דעה נכזבת זו, ירדו בני ישראל לשפל המדרגות.

וכשהוציא השי"ת את בני ישראל ממצרים, לא די שהודיע להם שמעשיהם באמת עושים רושם, אלא הודיע להם שהוא מעניק להם כח אלקי עד שכל מעשיהם הם אלוקיים ממש, ועל כן עושים רושם. א-לקי כאילו עשאו השי"ת בעצמו. ועל כן על היהודי להשגיח מאד על כל מעשיו ולהעריך אותם, מאחר שעושים רושם אלקי. ואין ליהודי לראות את עצמו כבשר ודם שבנוסף על כך הוא גם יהודי, אלא צריך להעריך את עצמו כנברא אלקי ולהתנהג בהתאם להכרה זו.

פירש רש"י: מה שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. וקשה, שלכאורה דברי רש"י סותרים את הכתוב מפורש בקרא, ששמע יתרו את כל אשר עשה אלקים למשה ולישראל, ולא רק קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. ולדברי רש"י, צריכים להבין, מה נשתנו שני נסים הללו שגרמו ביאת יתרו, מכל שאר הנסים שאירעו לישראל.

ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים: (שם פסוק י). צריכים להבין, אומרו יד שלש פעמים, כשלכאורה לא היה צריך לאומרו אפילו פעם אחת, כי היה יכול לומר 'ברוך ה' אשר הציל אתכם

ממצרים ומפרעה אשר הציל את העם מתחת מצרים'.

אנבי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים (כ, ב). כבר הקשו הראשונים, למה לא אמר השי"ת 'אשר בראתיך' או 'אשר בראתי שמים וארץ'.

ברכת הראשונה שמברך יהודי כל בקר היא ברכת 'על נטילת ידים'. ונחלקו הראשונים בביאור תיבת 'נטילת'. יש מן הראשונים וכן נקטו המקובלים ש'נטילה' היא מלשון 'וינטלם וינשאם' (ישעיהו סג, ט) שהוא לשון הרמה. וענין הברכה לפי זה הוא, שהשי"ת צונו להרים את ידינו, וצריכים להבין מהו ענין הרמת הידים.

והנה מצינו ענין הרמת הידים אצל מלחמת עמלק, שאמר הכתוב (שמות יז, יא) 'והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק'. וידועה קושיית המשנה (ראש השנה פרק ג משנה ח) 'וכי ידיו של משה

1

ועל פי זה מפרש החתם סופר את הפסוק (במדבר טו, מא) 'אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים'. שאנו לנו השי"ת, שתכלית מה שהוצאתי אתכם מארץ מצרים היתה, כדי שתהיו אתם אלוקיים. והיינו מה ששמע יתרו, את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו, שמשה וישראל עמו נעשו אלוקיים, וזה מה שמשך אותו לבא ולהתחבר אליהם.

ולפי דבריו הקדושים של החתם סופר, אפשר להבין דברי רש"י שכתב, 'מה שמועה שמע ובא קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. שצד השוה של קריעת ים סוף ומלחמת עמלק הוא, ששניהם נעשו על ידי ידיו של משה. וכמו שכתבו המפרשים לפרש מאמר הכתוב (שמות יד, טז) 'ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו'. שהרם הוא לשון סילוק, כדאיתא בקרא (במדבר יז, י) 'הרמו מתוך העדה הזאת'. וציוה השי"ת את משה שיסלק את מטהו ויבקע את הים בנטיית ידו על הים. וכן מלחמת עמלק נעשתה על ידי הרמת ידיו של משה כנ"ל.

ולבאורה מנין לידיו של משה כח זה, לבקוע ימים ולנצח מלחמות? אין זה כי אם שהעניק השי"ת לידיו משה כח אלקי עד שכל מעשי ידיו היו אלוקיים, כאילו עשאו השי"ת בעצמו. וממילא מובן היטב, שהרי ידיו השי"ת יש בכחם לבקוע ימים ולנצח מלחמות. וכששמע יתרו קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שמשה וישראל עמו נעשו כל כך אלוקיים עד שמעשי ידיהם הם מעשי השי"ת ממש, לבקוע ימים ולנצח מלחמות, החליט לבוא ולהתחבר עמהם.

ועל כן אמר יתרו, ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים'. הודה יתרו להשי"ת על שהוציא את ישראל מיד מצרים ויד פרעה, דהיינו, מתחת שיטתם הכוזבת, שמעשה ידי אדם אינם מעלים אינם מורידים ואינם עושים רושם, והכניס אותם בצל כנפיו והעניק לידיהם כח אלקי.

ובאמת כח זה, הוא המאפשר לצדיקים לפעול ישועות ולעשות מופתים בקרב הארץ. כי הצדיקים חיים כל ימיהם בהכרה זו, שכל מעשיהם ודיבוריהם הם אלוקיים, ומתנהגים בהתאם להכרה זו ושומרים ומעריכים את מעשיהם ודיבוריהם. ועל כן יש באמת למעשיהם ודיבוריהם כח אלקי לפעול ישועות, לעשות מופתים, ולבטל גזירות. מה שאין כן יהודים שאין שומרים ומעריכים את מעשיהם ודיבוריהם, כראוי למי שיש לו כוחות אלוקיים, אזי נוטלים מהם כוחות אלו.

ועל כן ברכה הראשונה שמברך יהודי כל יום היא ברכת 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת ידים', דהיינו, שהשי"ת קדשנו בקדושתו האלקית ועל כן צונו להרים את ידינו, להכיר שאין ידיו בשר ודם, אלא ידים אלוקיות, עד שכל מעשה שעושים פועל רושם אלקי בכל העולמות.

ועל כן פתח השי"ת את המעמד הנבחר כהקדמה לכל התורה כולה, במאמר 'אנכי ה' אלהיך', שפירושה, אנכי ה' האלקות שלך, 'אשר הוצאתיך מארץ מצרים' - מלחשוב שאין מעשיך עושים רושם, והענקתי עליך ועל מעשיך ודיבוריך כח אלקי, שיהיו מעשיך ודיבוריך עושים רושם בכל העולמות. ועל כן תראה לשמור ולהעריך אותם כראוי למעשים ודיבורים אלוקיים.

2

2

ואת שני בניה, אשר שם האחד גרשום, כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר, כי א' אבי בעזרי. (י"ח ג"ד) ולכאורה הי' לו לקרות את שם הראשון אליעזר, על הנם שנעשה לו. ועוד מה תועלת, במה שאמר, גר הייתי בארץ נכרי'.

אכן נראה, לפי שבעת שבא משה ליתרו, עדיין יתרו לא נתגייר, ובזדאי עדיין לא היו מעשיו מתוקנים כלל וכלל, מדאמר עתה ידעתי כי גדול ד' מכל הא', מכלל דמעיכרא לא ידע. והיה משה מתירא שלא ילמוד ממעשיו, ולכן קרא שם בנו הראשון גרשום, כי גר הייתי, כלומר לקבוע בנפשו, כי פה בארץ הוא רק בבחינת גר בארץ נכריה, ועתיד לשוב למקורו בצרור החיים ששם הוא בבחינת תושב, וכדכתיב גר אנכי בארץ תושב ככל אבותי, וע"כ צריך אנכי להזהר במעשי.

והמשל בזה, לאחד שנסע למדינה אחרת על היריד הגדול ליקח סחורה יקרה שאינה מצויה במדינתו. והנה אם יבוא אליו אחד בעת תוקף הססחר ויאמר לו, שיקרא בעתונים או שישתעשע בצעצועים, יגער בו בכל כחו, ויאמר לו לך מעמדי, כי כל רגע ורגע שאתה מדבר אלי אתה מפסידני. הלא ידעת כי עזבתי את ביתי, נטשתי את נחלתי והרחקתי נדוד כמה מאות פרסאות כדי להחיות נפשות ביתי למשך כל השנה, והנה אתה אומר לי לבלות זמני היקר על הכלי העתונים הללו?

והנמשל מובן מאליו, הנפש מושבה למעלה בצרור החיים, ומכסא כבוד חוצבה, ורק הורדה פה על זמן מועט כדי לקנות תורה ומעש"ט. והנה מופיע היצר ומסיתו ליתן חלק מזמן חייו על עתונים ועוד דברים כאלו שאינם רק בילוי הזמן. מובן מאליו, שצריך לגעור בו ולומר לו, האם לא ידעת, כי הורדתי כמה מאות אלפים פרסאות ממקום מושבי על זמן מועט כדי לקנות פה סחורה אשר על ידה ייטב לי לנצח, ואתה מטרידני בהבלים כאלו, מה אשוב שולחי דבר, כי אשוב ריקם אל ביתי?

יה, ג גר הייתי בארץ נכריה. מספר מעלות משה איך היה קשור אל אהבת עמו, אשר אם כי לא הכיר אותם כי נתגדל בבית פרעה והיה חתן יתרו כהן מדין, ועמו משוקעים בטיט וחומר, בכל זאת היה נחשב בעיני עצמו לגר בארץ נכריה, והיה חושב את ארץ מצרים אשר שם עמו לארץ אחוזתו, וצערו על זה היה גדול עד כי לא הרגיש בהצלתו ולא קרא אותו על שם שעורו והצילו מחרב פרעה ודו"ק.

עתה ידעתי כי גדול הי' מכל האלקים כי בדבר אשר זדו עליהם. (יה, יא) בתרגום אונקלוס: ארי בפתגמא די חשיבו מצראי למידן ית ישראל ביה דנינח; וכ"ה במכילתא: שבמה שחשבו מצרים לאבד את ישראל, בו נפרע מהם המקום, לכן נאמר כי בדבר אשר זדו עליהם.

נראה שהכוונה לפי התרגום והמכילתא, — שלא רק על מה שעשו והרעו המצרים לישראל בפועל, שלם להם הקב"ה מדה כנגד מדה, אלא אף על מה שלא עשו להם בפועל, אלא רק אמרו וחשבו לעשות להם כן, גם על זה גמל להם הקב"ה מדה במדה בדיוק מכוון כפי מחשבתם, משום שכך היא המדה באומות העולם שהקב"ה חושב להם מחשבה רעה כמעשה, (כמו שאמרו בספרי פ' תבוא, והובא ברש"י שם כ"ו ה', וכ"ה בירושלמי פאה פ"א ה"א, והובא בתוס' קידושין ל"ט ב.)

אלא יש קליפה המנגדת ומקררת ענין זה אצל ישראל, והיא קליפת עמלק הרוצה שנאמין שכל מעשינו ודיבורינו נשארים תחת השמים ואינם פועלים ועושים רושם. אבל אין לעמלק שום שליטה על ישראל, כי אם באופן שמעצמם רפו ידיהם מן התורה, שנעשה ענין הידים רפה אצלם דהיינו שאינם מאמינים באמת שידיהם הם אלוקיים, רק אז יובא עמלק. ועל כן ויהיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל, כי הראה משה בזה לישראל, שכדי לנצח את עמלק צריכים להרים את הידים, להבין שהם אלקיים ועושים רושם בכל העולמות, ועל ידי זה זוכים למחות את זכר עמלק מתחת השמים.

יהי רצון שנזכה להעריך את מעשינו ודיבורינו כראוי, ועל ידי זה נזכה בקרוב למחיית עמלק, שיהיה השם שלם והכסא שלם, בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

יה, ג גר הייתי בארץ נכריה. מספר מעלות משה איך היה קשור אל אהבת עמו, אשר אם כי לא הכיר אותם כי נתגדל בבית פרעה והיה חתן יתרו כהן מדין, ועמו משוקעים בטיט וחומר, בכל זאת היה נחשב בעיני עצמו לגר בארץ נכריה, והיה חושב את ארץ מצרים אשר שם עמו לארץ אחוזתו, וצערו על זה היה גדול עד כי לא הרגיש בהצלתו ולא קרא אותו על שם שעורו והצילו מחרב פרעה ודו"ק.

תנ"ך

6) ע"פ חז"ל

3)

גופיהוון בפולחנא קשיא ולא תקטול להון אמר
ליה קודשא בריך הוא תייך בההוא דינא ממש
תהא דאין, מה כתיב (איוב ב') ואולם שלח נא
ידך וגע אל עצמו זאל בשרו וגו', במה דאיהו
דן ביה איתדון, עיי"ש; מבואר מכל זה שעלתה
במועצת פרעה הצעות שונות במה ואיך להשמיד
את ישראל, אם בחרב זאם באש, או ליטול את
ממונם ולהעבידם בעבודת פרך, עד שבאו לידי
מסקנא לדונם במים, ויתרו שהיה במועצת פרעה
ידע בבירור כל מה שעלה על דעתם וברצונם
איך ובמה לכלות את ישראל.

(7)
כ

וכשסיפר משה לחותנו את כל אשר עשה
ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל, ופירט
לפניו את כל הפרטים מהעשר מכות איך ובאיזה
אופן באו, ואיך שסבב הקב"ה שפרעה ירדוף
אחריהם ויקח עמו את כל חילו רכבו ופרשיו,
ואיך שהממם כדי שיבואו וירדפו אחרי בני
בתוך הים, וכל הנסים שנעשו שמה, הכל כאשר
לכל, אז ראה יתרו איך שכל הפגעים והנגעים
שבאו עליהם, היו בדיוק נפלא מתאימות
ומכוונות לפי מה שעשו לישראל, ולא רק לפי
מה שעשו להם בפועל, אלא אפילו מה שרק
אמרו ועיינו אם לעשות כך או כך בכלום
לקו; דהנה — הם חשבו לדונם בחרב, וכן
נדונו הם בחרב, שהבכורים לחמו בהם בחרב,

16

(8)
אלה

ב. ויסעו מרפדים. קשה למה הוציאו המוקדים כי פסוק
זה היה לו להקדים קודם פסוק שלפניו שאמר צאו מדבר
סיני, ואולי שהוא על דרך אומנם (סנהדרין ק"ה) להכביד
מקלקלת השורה להקדים המאוחר, שלכיות כי הוא זה יום
המקור לזורה להורח לעולם לעליונים ולתחתונים ומיום הצריחה
וכס יושבים ומלפים מתי יצאו בני ישראל מדבר סיני, לזה
כשביטוי שמה לא עלה כח לספר סדר הדבר ותקף קדמה ההודעה
באומרו צוים הוא צאו וגו' הגיע חשוק ונחשק לחושק
וחשוק (א) ושמו שמים וארץ כי זה הוא חלול הצריחה
ותקוחה ואח"כ חר הכחוש להודיע פרטן של דברים. עוד
|| ילכה כבער עוד אומרו ויצאו מדבר סיני והלא כבר אמר
צאתו שלפניו צאו מדבר סיני. עוד לל"ד למה הולך לומר
ויחננו במדבר הלא מוצן הוא הדבר כי במקום ציחאם חנו.
אין כוונת הכחוש הוא להקדים ג' עניינים הם עיקרי
הבכיה לקבלת התורה שצאמלעותם נהרבה כי להגחילם נחלה
|| שדי הוא תורתנו הנעימה, ה"ל הוא התגברות והתעלמות
צעסק התורה כי העלולת הוא עשב המפסיד השגחה, ולזה
המלא כי כל מקום שחכמה כי לתורה ידקדק לומר לשון חוזק
ואומץ עד גדר שימות עלמו עליה דכחז (חקת י"ט י"ד)
זאת התורה אדם כי ימות וגו' ודרשו ז"ל (שבת פ"ג) וכו',
|| וכמו כן ר"ל ידקדקו בצחכמה לומר עסק התורה השתדלות

ואמרו חז"ל (ילקוט תהלים קל"ו בשם מדרש)
שהבכורים הרגו באבותיהם ששים ריבוא, הרי
שנפרעו על זה מדה במדה, וכן הם חשבו לדונם
באש, ובאש גלקו — ואש מתלקחת בתוך
הברד, ותהלך אש ארצה, וכן אצל הים —
וישקף ה' אל מחנה מצרים בעמוד אש וענן,
ואמרו בתרגום יונתן: ואודיק ה' ברגוז עלוי
משריתהון דמצראי בעמודא דאישתא, למרמי
עלוי גומרינ דאישא, ובתרגום ירושלמי: ורמא
עליהון נפטא ואשתא" וכו', הרי שנפרעו גם
|| ע"ז מדה במדה, וכמו כן על מה שחשבו ליטול
את ממונם של ישראל (כדאיתא בזהר הקדוש
הנ"ל), נדונו שישראל נטלו את כל ממונם
ורכושם וינצלו את מצרים, ועשו אותה כמצודה
שאין בה דגן (ברכות ט' ב').

|| ויתרו שהיה משרי פרעה ויועציו, ראה עכשיו
היטב את כל הנעשה להם, שהתאמו בדקדוק
מדה כנגד מדה לפי מה שעלה על לבם לעשות
כן לישראל, וכמבואר, ולכן הכריזו — עתה
ידעתי כי גדול ה' מכל האלקים כי בדבר אשר
|| יזדו, ועל זה אמרו בתרגום, ארי בפתגמא
„דחשיבו" מצראי למידן ית ישראל ביה דניגון,
וזה גם מה שאמרו במכילתא, במה „שחשבו"
לאבד את ישראל בו נפרע מהם, והיינו שראה
שנפרעו גם על מחשבתם שלא הוציאו לפועל,
|| וכמו שנתבאר.

|| התורה ודעים כמובן, ועיין מה שפירשתי בספרי תפן כי
שחברתי על קלת ממסכתות הש"ס בקטנותי במאמר רבותינו
ז"ל (שבת פ"ח) למיימינים צב וכו' ותראה כי לא חושג
השגח אלא בהתעלמות גדול, וכנגד זו אמר הכחוש ויסעו
מרפדים, לא צא להודיע מקום שממנו נסעו שא"כ היה לו
|| להקדימו קודם תחנתם, אלא נכתבין לומר שנסעו מצחינת רפיון
ידים כמו שמלנו שדרשו כן רבותינו ז"ל (סנהדרין ק"ו) בפסוק
(לעיל י"ז ח') וילחם עם ישראל צרפתיים צרפיון ידים ע"כ,
וכן עתה נסעו מצחינת זו והכינו עלמם לעבוד עבודה משא
צנועם כי, והוא אומרו ויצאו מדבר סיני (ס). ועיין שני הוא

|| השפלות והענוה כי אין דברי תורה מחקיימים אלא צמ
שמשפיל עלמו ומשים עלמו כמדבר, וכנגד זה אמר ויחם
צמדבר פי' לשון שפלות וענוה כמדבר שכל דורכים עליו,
וענין ג' הוא צחינת ייעוד חכמים צהתצרות צלב שלם
|| חמים לא שיהיו צד צד שעליכם אמר הכחוש (ירמי' ג')
|| חרצ אל הצדים (צרכות ס"ג), אלא יתועדו יחד ויחדו
|| זה לזה ויסבירו פנים זה לזה, וכנגד זה אמר ויחם שם
|| ישראל לשון יחיד שנעשו עלם יחד כאיש אחד, וכן עתה
|| הם ראוים לקבלת התורה:

(4)

זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלקיך (כח) יש להבין למה צוה ה' לעבוד ששת ימים, הלא היה די לומר בקיצור "זכור את יום השבת לקדשו לה' אלקיך". ונראה לפרש. ידוע שששת ימי המעשה הם הכנה לקדושת השבת, ולפי הכנת האדם בששת ימי המעשה חל עליו קדושת השבת. ובספר ערכי הכנויים דימה זאת למי שיושב בחושך כמה ימים, שכאשר הוא יוצא פתאום לאור אין הוא יכול לקבלו כי יזיק לו, וכך הוא גם מי ששקוע כל ששת ימי המעשה ובחושך הגשמיות אין הוא יכול לקבל עליו פתאום את אור קדושת השבת.

זכור את יום השבת לקדשו ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, ויום השביעי שבת לה' אלקיך (כח) יש להבין למה צוה ה' לעבוד ששת ימים, הלא היה די לומר בקיצור "זכור את יום השבת לקדשו לה' אלקיך". ונראה לפרש. ידוע שששת ימי המעשה הם הכנה לקדושת השבת, ולפי הכנת האדם בששת ימי המעשה חל עליו קדושת השבת. ובספר ערכי הכנויים דימה זאת למי שיושב בחושך כמה ימים, שכאשר הוא יוצא פתאום לאור אין הוא יכול לקבלו כי יזיק לו, וכך הוא גם מי ששקוע כל ששת ימי המעשה ובחושך הגשמיות אין הוא יכול לקבל עליו פתאום את אור קדושת השבת.

זהו שאומר הפסוק, זכור כל השבוע את יום השבת לקדשו, ובמה תקדש אותו כל השבוע, ששת ימים תעבוד עבודת ה' ותכין לעצמך לקדושת השבת, וע"י מה תבוא למדרגה זו, ע"י ועשית כל מלאכתך, ע"י שתהיה לך מדת ההסתפקות ויהיה בעיניך כאילו כל מלאכתך עשויה ולא חסר לך כלום, ואם תעשה כך, אז ויום השביעי שבת לה' אלקיך, אז תחול עליך קדושת השבת.

(10) Dimensions in Chumash

POSTSCRIPT TO THE ASERES HADIBROS

The Final Section of Parshas Yisro

ויאמר ה' אל משה פה תאמר אל בני ישראל אתם ראיתם פי מן השמים דברתי עמכם.

Hashem said to Moshe, "So shall you say to the Children of Israel, 'You have seen that I have spoken to you from Heaven.'"

INTRODUCTION: WHAT DOES ONE SAY AFTER THE REVELATION AT SINAI?

Our parsha ends with Hashem commanding Moshe to address the people after the *Aseres Hadibros*, during which he is to present to them a number of mitzvos:

- Not to make images of celestial beings, nor any graven images of silver and gold.²

(5)

- Not to use a sword while fashioning the stones for the Mizbeiach.³
- Not to have steps leading up to the Mizbeiach, but instead to have a ramp.⁴

This section is somewhat enigmatic. Why are these mitzvos specifically chosen to be communicated immediately following the Revelation at Har Sinai? In what way do they form a fitting "postscript" to the epic event of hearing the Aseres Hadibros?

The commentators explain that with these mitzvos, Hashem was indicating to the people the quality of what it means to receive the Torah. Let us consider: Three of the Aseres Hadibros are the three prohibitions against idolatry, murder, and adultery. These areas are not only elemental, they are actually already incumbent upon all human beings as three of the seven Noachide mitzvos! Why does Hashem address His chosen people at Sinai with mitzvos that apply to everyone?

This is the background to the follow-up communication, where Moshe informs the people that part of being Jewish means that even these basic laws assume an infinitely higher level of observance and sensitivity. Not only are those sins themselves forbidden, they cannot exist even in trace form. When we consider the mitzvos Moshe presents

here, we see that they pertain to the domains of the three cardinal prohibitions:

- Not only is serving idols itself prohibited, even making images of celestial beings or other forms is also forbidden.
- Not only is murder prohibited, but even an implement associated with bloodshed is not allowed to be used in fashioning the Mizbeiach.
- Not only is physical immorality prohibited, it is forbidden to ascend to the Mizbeiach in a way which even appears to be immodest, such as would happen if stairs were used, as explained by Rashi.

3 Verse 22.

4 Verse 23.

Through this, Hashem is informing the people that having stairs lead up to the Mizbeiach, which is considered immodest and degrading even though the Kohanim are wearing *michnasayim* (trousers), Rashi adds the following fascinating comment:

A LISTENING EAR FOR MITZVOS

Regarding the final prohibition of having stairs lead up to the Mizbeiach, which is considered immodest and degrading even though the Kohanim are wearing *michnasayim* (trousers), Rashi adds the following fascinating comment:

והרי דברים קל וחומר, ומה אבנים האלה שאין בהן דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה הוואיל ויש בהן צורך לא תנהג בהן מנהג בזיון, חכירך שהוא בדמות יצרך ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה.

Behold, the matter is a *kal vachomer*.⁵ If with regard to these stones, which do not have knowledge to be upset over their degradation, [still] the Torah says, since there is use for them, do not act toward them in a degrading way—your fellow, who is in the image of your Creator and who cares about his disgrace, how much more so [should you not act in a degrading way toward him]!

What is so interesting about this comment of Rashi's is that it appears to have nothing to do with Rashi's stated goal in his commentary, which is: "*pshuto shel mikra*—to explain the straightforward meaning of the verse." Here, Rashi has already explained to us the *pshat*, namely, that using stairs appears immodest. Beyond this point, any further comment—however worthy and important—would appear to be extraneous!

It appears that Rashi felt he could not take leave of the parsha of *Kabbalas HaTorah* (receiving the Torah) without expressing what that concept means in its fullest sense. Beyond the essential requirement to fulfill the mitzvos of the Torah, they also contain concepts and lessons to be absorbed and applied to broader areas of life beyond which they

5 An *a fortiori* argument.

(13) pc

were stated. In this regard, the Torah encourages us not just to perform the mitzvos, but to "listen" to them.⁶ If a person takes great care to accord respect to the stones of the Beis Hamikdash but then tramples all over his peers, degrading and besmirching them, he may have fulfilled the mitzvah, but he has not listened to it—and hence, he has not "received" it in the full sense of the word.

A classic and thought-provoking illustration of this idea of "listening to mitzvos" can be gleaned from an episode involving a Torah luminary closer to our times. It is told that a student in the Slabodka Yeshiva was in the habit of walking around with a dour countenance. After a while, Rav Nosson Tzvi Finkel, the Alter⁷ of Slabodka, called him over and said, "It is forbidden for you to be in the *beis midrash* wearing an expression like that." The student, who was punctilious in the fulfillment of mitzvos and halachah, inquired, "Where, may I ask, does the Torah prohibit such a thing?" The Alter replied, "The Torah forbids a person to dig a pit in the public thoroughfare, because a passerby can fall in and be injured. The *beis midrash* is a public thoroughfare, and your face is a pit, since people who look at you scowling instantly feel worse. What difference does it make if you damage someone's arm or leg or you damage his mood?"

And so, Rashi concludes *Parshas Yisro* with a departure from his general sphere of comment, reminding us that the messages of Torah are communicated not only by the words it uses, but also by the mitzvos it commands.

6 See *Shemos* 15:26: "והאזנת למצותיו" אלקיך...—If you shall surely heed Hashem's voice...and listen to His mitzvos."

7 Lit., "the Elder," the spiritual dean of the yeshiva.

(7)